

[Finansministeren.]

ca. 1,2 milliarder kr. fra 1970-71 til 1971-72 som følge af denne fremrykning af refusionen i nogle få måneder.

Dette viser, hvor varsom man skal være med at drage finanspolitiske konklusioner af de årlige udsving i kasseoverskuddet. Der er al god grund til at dreje den finanspolitiske debat væk fra dette begreb, som nu i en årrække har stået i centrum. Det vil i hvert fald være stærkt vildledende, hvis man vil lægge nogen dybere mening i stigningen i kasseoverskuddet fra 1970-71 til 1971-72.

Der er ikke tvivl om, at den økonomisk-politiske debat herhjemme ville vinde afgørende, hvis vi kunne sætte det offentlige udgiftspolitik i centrum. Det centrale spørgsmål er jo, hvor stor en andel af produktionsstigningen vi skal sætte af til offentligt forbrug, til offentlige investeringer og til overførselsindkomster.

Regeringen har med finanslovsforslaget og budgetoverslagene samt de deri indbyggede spareforslag lagt op til en sådan diskussion. Væksten i udgifterne er her holdt inden for snævre rammer, og der stilles derfor forøgede krav til en nøje prioritering af de enkelte udgifter. Denne prioritering kan ikke opnås alene gennem spareaktioner, men forudsætter også en bredere vurdering af statens udgiftspolitik. Heri må indgå overvejelser af, om tidligere højt prioriterede formål fortsat skal tillægges samme vægt.

Den i fjor gennemførte omlægning af byrdefordelingen mellem staten og kommunerne, der tilsigtede snævrere sammenfald mellem besluttende og betalende myndighed, har bidraget væsentligt til et forbedret prioriteringsgrundlag for de samlede offentlige udgifter. Det er regeringens hensigt at fortsætte denne reform med yderligere ændringer af såvel byrde- som opgavefordelingen.

Af afgørende betydning for den fremtidige vækst i statens og i de samlede offentlige udgifter er det imidlertid, at vi i højere grad inddrager de hidtil lovbestemte områder i de løbende overvejelser vedrørende statens udgiftspolitik. Kun herved kan der gennemføres en tilfredsstillende total prioritering af de samlede statslige eller offentlige udgifter, og vi må erkende, at vi kun herved bliver i stand til at styre udgiftsforløbet inden for de rammer, som regeringen i dag har fremlagt for de kommende finansår.

I den redegørelse, jeg hermed har givet, har jeg lagt hovedvægten på den betydning, udviklingen på statsbudgettet har for den samlede danske økonomi, og dette må afgjort være hovedsynspunktet i finanspolitikken. Men for god ordens skyld og for at forebygge mulige misforståelser vil jeg gerne til sidst fremhæve, at den rent statsfinansielle situation er karakteriseret ved en meget kraftig konsolidering. Efter at samtlige anlægsudgifter er betalt over driften, og efter at 570 mill. kr. er overført til pensionsfonden til obligationskøb, regner forslaget med et rent kasseoverskud på næsten 3½ milliard kr.

Med disse ord skal jeg anbefale finanslovsforslaget for 1971-72 til tingets velvillige behandling, og samtidig tilsiger jeg finansudvalget den bedst mulige støtte ved udvalgets store arbejde med gennemgang og vurdering af det hermed fremlagte finanslovsforslag.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om luftfart.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 18) findes i tidenden sp. 1439).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 103 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1969.

(Første behandling af forslaget til folketingsbeslutning (nr. VI) findes i tidenden sp. 1440).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forslaget sættes til forhandling.

Ib Thyregod: Ved første behandling af dette forslag fremkom hr. Poul Dam med nogle bemærkninger om ombudsmandens redegørelse med særligt henblik på sagen vedrørende knudepunktet i Kejsergade og benyttede dette til at bebude en nærmere kontrol med ombudsmandens virksomhed. Jeg vil gerne her citere, hvad hr. Poul Dam sagde ved første behandling. Han sluttede med efter en omtale af ombudsmandens redegørelse vedrørende denne sag at sige: — sp. 1441:

„Det gør det efter min mening nødvendigt, at folketinget følger ombudsmandens virksomhed og følger de sager, som forekommer, og som ombudsmanden måske tager op, måske ikke tager op; langt mere grundigt, end vi hidtil har gjort det. I hvert fald viser det, at det i dette tilfælde var væsentligt og rigtigt, at folketinget gjorde mere, end ombudsmanden havde gjort.“

Det var hr. Poul Dams bemærkninger ved første behandling, og de gik i realiteten ud på, at ombudsmanden ikke havde foretaget tilstrækkelige undersøgelser i denne sag. Hr. Poul Dam henviste herved til den senere behandling i folketingsudvalget, hvis betænkning er optaget i ombudsmandens beretning.

Både hr. Poul Dam og jeg har været medlemmer af det nævnte udvalg og har derved fået kendskab til en række forhold, om hvilke vi ifølge vor tavshedspligt er udelukket fra at udtale os. Ganske det samme gælder ombudsmanden, hvilket han udtrykkeligt fremhæver i beretningen side 61-62, hvor han siger:

„For så vidt angår det omtalte knudepunkts funktion anser jeg mig ikke for beføjet til videregivelse af de oplysninger, som ligger til grund for min bedømmelse.“

Jeg kan også henvise til bemærkningerne i ombudsmandens beretning side 60, hvor han udtrykkeligt fremhæver, at han har ført forhandlinger og samtaler med en række embedsmænd og har fået en række oplysninger, som han imidlertid ikke ser sig i stand til at offentliggøre.

Det er derfor ikke muligt på grund af

denne tavshedspligt, som gælder både folketingsudvalget og ombudsmanden, at foretage nogen sammenligning mellem de to redegørelser, hvoraf folketingsudvalgets betænkning ganske vist er den mest udførlige.

Jeg vil gerne tilføje, at området for en ombudsmands undersøgelse ikke kan være det samme som den undersøgelse, som foretages af et folketingsudvalg, bl. a. fordi ombudsmanden, som han udtrykkeligt fremhæver det side 61 i betænkningen, er udelukket fra at tage stilling til politiske spørgsmål. Dette nævnes i forbindelse med budget- og regnskabsordningen, som også var et problem, der var fremme under folketingsudvalgets behandling af sagen.

Vi husker alle debatten den 10. april, hvor regeringen efter et dagsordensforslag fra socialistisk folkeparti stillede forslag om, at der nedsattes et udvalg til at overveje, om der måtte være grundlag for at rejse rigsretssag mod tidligere eller nuværende ministre i forbindelse med oprettelsen af knudepunktet i Kejsergade. Dette udvalg fik således en ret vidtgående opgave, men kom efter en række møder og undersøgelser til ganske det samme resultat som ombudsmanden, hvad hr. Poul Dam da også nævnte ved første behandling.

Det er klart, at folketinget er suverænt og når som helst kan nedsætte et udvalg til at behandle et spørgsmål, selv om dette har været behandlet af ombudsmanden. Men det er noget betænkeligt, når dette giver anledning til en mere generel kritik af ombudsmandens virksomhed. Jeg ved vel, at hr. Poul Dam begyndte med at sige, at det ikke var nogen kritik, men slutningen var i realiteten en kritik, og denne generelle kritik fremsættes på et grundlag, som må være ukendt for de 162 af folketingets 179 medlemmer, og ombudsmanden selv er i realiteten afskåret fra at svare.

Jeg skal derfor som ordfører for et af regeringspartierne give udtryk for, at ombudsmandens redegørelse dækker det, som folketingsudvalget efter sine undersøgelser kom frem til.

Jeg følger endvidere trang til at sige, at den nuværende ombudsmand har forstået i de forløbne år og i den svære begyndelsesperiode for institutionen at skabe respekt om denne, hvilket har givet anledning til, at

[Ib Thyregod.]

folketinget har fundet anledning til at udvide hans kompetence særlig med hensyn til kommunernes virksomhed. Der er i takt med andre retsgarantier, bl. a. indførelsen af offentlighed i administrationen, som er sket for nylig, behov for en fortsat udvidelse af ombudsmandens kompetence. Det gælder ikke alene på det kommunale område, men også, som den såkaldte Milfeldtsag har vist det, på andre områder. Det viste sig her, at man ved at begære en tjenstemandsundersøgelse kunne unddrage sig en ombudsmandsafgørelse — et forhold, som må forekomme urimeligt, og som kan give anledning til revision af loven.

Derimod er der ikke behov for, at folketingets ombudsmandsudvalg optræder som en overombudsmand. Folketingets ombudsmand har for nogle år siden indført den praksis, at han sender principafgørelser til udvalget, hvilket har givet anledning til, at udvalget følger disse op over for vedkommende minister for at se, om henstillinger tages til følge. Denne praksis, som altså følger af ombudsmandsudvalget, bør fortsætte og gerne udvides, men der er i Kejsergadesagen intet grundlag for, at det skulle være nødvendigt med en kontrol af ombudsmandens arbejde, eller at man nøjere, som hr. Poul Dam har sagt det, skulle følge de sager, som ombudsmanden har taget op.

Poul Dam: Hr. Ib Thyregod har ganske ret i, at det er vanskeligt at tale om substansen i denne sag, fordi det, der er spørgsmålet: om der er en nuance mellem det, ombudsmanden har fået frem, og det, folketingsudvalget fik frem, ligger dulgt i det, som er omfattet af vores tavshedspligt.

Det er mit indtryk, at der kom nogle supplerende oplysninger frem ved udvalgets behandling, men det kan og skal ifølge sagens natur ikke nærmere begrundes.

Jeg mener imidlertid, at det er rigtigt, når jeg har sagt, at mine udtalelser ved første behandling ikke skulle opfattes som nogen kritik af ombudsmanden. Hvis der skulle være nogen kritik i dem, så er det måske en kritik imod en tendens, som jeg synes vi har haft i for høj grad i folketinget, nemlig til at betragte ombudsmanden som ufejlbarlig. Intet menneske er ufejlbarligt, ikke engang en ombudsmand, og jeg synes ikke, der

går noget skår af ombudsmandens anseelse eller af embedets anseelse ved, at man understreger, at der er et ombudsmandsudvalg, at beretningen forelægges for folketinget og også giver anledning til en folketingsbeslutning, at der altså er et forhold mellem folketing og ombudsmand, som gør det rimeligt og rigtigt, at folketinget følger ombudsmandens arbejde måske noget mere nøjagtigt, end det er gjort hidtil.

Jeg er ganske enig med hr. Ib Thyregod i, at den nuværende ombudsmand har gjort et overordentlig fremragende arbejde med at skabe institutionen og med at løse en lang række vanskelige sager, men jeg tror netop af hensyn til ombudsmandsinstitutionen på lang sigt, at det er vigtigt, at man understreger dette forhold mellem ombudsmanden og folketinget. Jeg tror i og for sig, at dette netop vil styrke ombudsmandsinstitutionen på lang sigt; det er i hvert fald det, der er min hensigt.

Kjær Rasmussen: Der er en ting i forbindelse med ombudsmandsberetningen, som vi stadig væk ikke forstår. Vi forstår ikke, at ombudsmanden i december 1969 på eget initiativ tog Kejsergadesagen op til undersøgelse. Ombudsmanden siger i sin beretning, at han tog sagen op i medfør af ombudsmandslovens § 6, stk. 5, hvorefter ombudsmanden af egen drift kan tage en sag op. Men ser man nu på fodnoten i Karnovs Lovsamling bind I, så står der under nr. 19 følgende:

„I denne henseende gælder ingen forældelsesfrist. Ombudsmanden kan efter loven rejse sag af egen drift, hvis en sag er indgivet for sent, eller hvis den er indgivet anonymt.“

§ 6, stk. 5, vedrørende ombudsmandens adgang til af egen drift at optage en sag til undersøgelse går altså på det rent tidsmæssige og på tilfælde, hvor der foreligger anonymitet. Men Kejsergadesagen var jo hverken forældt eller anonymt indgivet til ombudsmanden. Der var tale om en politisk sag, der var til behandling i folketinget, i øvrigt sammen med andre sager vedrørende efterretningssvæsenet.

Jeg tror, det er rigtigst at erindre sig nogle facts fra de hede efterårsmåneder 1969. Der var — og er for øvrigt stadig væk — uenighed om, hvem der har mest

[Kjær Rasmussen.]

glæde af efterretningstjenesten, NATO eller den danske befolkning. Der var politisk usikkerhed om, hvorvidt man skal sætte hensynet til efterretningstjenestens effektivitet eller hensynet til de grundlovssikrede frihedsrettigheder i første række. Der var politisk uenighed om, hvorvidt der skulle undersøges noget om Kejsergade eller ej. Og endelig havde folketinget sagen på dagsordenen.

Det var sådanne ting, vi diskuterede i samlingen 1969-70. Midt i alt dette tager ombudsmanden så Kejsergadesagen op af egen drift. Mon det egentlig er set før, at ombudsmanden har taget en sag op, som folketinget havde til behandling? Hvis ikke, så skete det i hvert fald den 10. december 1969.

Vi kan stadig ikke begribe, at ombudsmandens fremgangsmåde kan være i overensstemmelse med ombudsmandslovens formålsparagraf, der bl. a. siger, at ombudsmanden

„har indseende med statens civile og militære forvaltning.“

Læg mærke til, at der står „forvaltning“. Der står intet om, at ombudsmanden kan blande sig i sager, som diskuteres på politisk plan. Så vidt vi kan læse loven og profeterne — og en af de sidste er blandt andre i Karnovs Lovsamling hr. professor, dr. jur. Stephan Hurwitz — så har ombudsmanden ved sin handling spillet med i det politisk-taktiske spil, og af samme årsag må vi stemme imod det foreliggende forslag.

Denne vor afstandtagen skal ikke tages som nogen afstandtagen fra ombudsmandsinstitutionen i almindelighed, men vor stillingtagen skal tages som udtryk for en afstandtagen fra en bestemt fremgangsmåde i en bestemt sag.

Ib Thyregod: Som det vil være almindeligt bekendt, er forholdet det, at ombudsmanden i tidens løb har taget en række sager op på eget initiativ, og der foreligger ikke nogen begrænsninger herfor af den karakter, som hr. Kjær Rasmussen omtaler.

Specielt var det hr. Kjær Rasmussens opfattelse, at når en sag blev diskuteret på politisk plan, så var det udelukket for ombudsmanden at tage sagen op. Nu er forholdet det, at det, som ombudsmanden ikke

kan tage stilling til, er de rent politiske spørgsmål; det fremgår udtrykkeligt af hans egen redegørelse netop i denne sag. At et spørgsmål eventuelt har været rejst i folketinget under en eller anden form, kan selvfølgelig ikke forhindre ombudsmanden i at tage sagen op.

Hertil kommer, at den debat, som vi havde vedrørende Kejsergadecentralen, og som gav anledning til nedsættelse af folketingsudvalget, fandt sted efter, at ombudsmanden havde afgivet sin redegørelse. Sagen havde ikke i egentligste forstand været på dagsordenen tidligere, og det var denne debat, der gav anledning til nedsættelse af dette folketingsudvalg.

Det afgørende synspunkt må efter min opfattelse være dette, at ombudsmanden naturligvis ikke kan undersøge rent politiske spørgsmål, som han selv fremhæver det, men det forhold, at et spørgsmål har været omtalt i folketinget under en eller anden form, kan ikke medføre, at ombudsmanden ikke kan tage spørgsmålet op.

Jeg skal herefter også på dette punkt sige, at der ikke kan være anledning til kritik af ombudsmandens optræden i sagen.

Kjær Rasmussen: Jeg må stadig væk minde hr. Ib Thyregod om, at professor Hurwitz selv siger i sin fodnote, at der er to vilkår, hvorunder han kan tage en sag op af egen drift, og det er, hvis en sag er indgivet for sent, eller hvis den er angivet anonymt. Det står der højt og tydeligt.

I øvrigt tror jeg, efter at jeg nu har hørt hr. Ib Thyregod, at det alligevel er nødvendigt at trække nogle linjer op fra sidste efterår. Vi havde den 20. november 1969 herinde en forespørgselsdebat foranlediget af mit parti. Debatten gik mest på muligheden af, at folketinget havde kontrol med efterretningsvæsenet. Den 3. december 1969 stillede hr. Gert Petersen et spørgsmål til statsministeren, hvori hr. Gert Petersen spurgte, om regeringen ville foranledige, at en uvildig kommission blev nedsat. Statsministeren svarer, at det er kommet ham for øre, at ombudsmanden overvejer en undersøgelse af sagen. Den 4. december 1969 udtaler ombudsmanden så, at justitsministeren har henvendt sig til ham om sagen, men at ombudsmanden havde svaret, at han ville finde det principielt forkert, dersom regerin-

1665 27/11 70: 2. (sidste) beh. af f. t. beslutn. ang. folketingets ombudsmands beretning for 1969. 1666

[Kjær Rasmussen.]

gen anmodede ham om at foretage en undersøgelse. Det harmonerer i og for sig meget godt med det, hr. Ib Thyregod sagde før, at ombudsmanden ikke kan gribe ind i en sag, som er til politisk forhandling her i folketinget. Det var naturligvis derfor, ombudsmanden ikke ville gøre det. Derimod ville ombudsmanden godt overveje af egen drift at foretage en undersøgelse.

Her er det, vi må spørge os selv: hvem er det, ombudsmanden lader sig bruge som lynafleder for? Der var krav i dette folketing om en uvildig kommission. Der var tale om, at VS havde stillet adskillige spørgsmål, også vedrørende Kejsergade, i det udvalg, som behandlede vores forslag om straf for registrering, Men hvad sker der? Alt fejles til side, og regeringen slipper for at have en ubehagelig sag kørende herinde i folketinget.

Det er stadig væk vores motiv for ikke at ville stemme for det foreliggende forslag; vi må stemme imod.

Langkilde: Jeg vil først gøre en enkelt bemærkning vedrørende hr. Kjær Rasmussens lovfortolkning, som er — noget usædvanlig; jeg vil bede ham om at tage hele problemet om lovfortolkning op til en nærmere undersøgelse for sit eget vedkommende. Forholdet er det, at ombudsmanden selvfølgelig af egen drift kan tage en sag op. Der står ganske rigtigt i noterne, at det gælder også, selv om den er forældet. Men det er selvfølgelig ikke en forudsætning for, at ombudsmanden kan tage en sag op, at den er forældet. Den slutning, den holder ikke, hvis jeg skal sige det på en pæn måde, og det skal jeg jo.

Dernæst vil jeg gerne sige, at jeg kan helt tiltræde den opfattelse, hr. Ib Thyregod har givet udtryk for her. Efter min mening ligger det klart sådan, at ombudsmanden selvfølgelig ikke kan tage stilling til politiske spørgsmål og politiske afgørelser, det giver han også selv udtryk for. Men det, han kan beskæftige sig med, og det, han har beskæf-

tiget sig med, er spørgsmålet om forvaltningens lovlighed, som ligger uden for den politiske afgørelse, eller den del af sagen, der ligger uden for den politiske afgørelse. Derom handler hans beretning. Ombudsmanden har altså en helt anden opgave end folketingsudvalget, som jo klart har mulighed for at bedømme de politiske problemer. Derfor mener jeg også — det være sagt i relation til hr. Poul Dams udtalelser — at man for så vidt ikke kan sammenligne disse to resultater, altså beretningen fra ombudsmanden og betænkningen fra Kejsergadeudvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges med 95 stemmer mod 1.

Formanden: Der vil nu blive givet folketingets ombudsmand meddelelse om denne vedtagelse.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om velfærdsforanstaltninger for søfarende.

(Lovforslaget (nr. 54) findes i tillæg A. sp. 1355, fremsættelsen i tidenden sp. 972).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Peter Nielsen: Der er igennem de mange år, velfærdsrådet har eksisteret, udført et godt arbejde for de søfarende, også af de organisationer, der understøttes af handelsflådens velfærdsråd. Arbejdet er blevet mere omfattende, udgifterne stigende og indtægterne formindsket. Man har derfor tæret på reserverne, og det kan selvfølgelig ikke blive ved med at gå. Derfor kan jeg anbefale handelsministerens forslag om, at afgiften til velfærdsrådet fordobles. For øjeblikket betales af de søfarende 5 øre pr. arbejdsdag, det tilsvarende af rederne, mens staten betaler 10 øre. Såvel repræsentanter for de søfarende